

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ЈНУ ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
„КРСТЕ МИСИРКОВ“ – СКОПЈЕ

АПСТРАКТИ

Меѓународна научна конференција
(Скопје, 20 – 21 октомври 2020 г.)

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК – ИЗВОР НА НАУЧНИ ИСТРАЖУВАЊА (ДОМА И НАДВОР)

Меѓународен организациски одбор

д-р Елена Јованова-Грујовска, н. сов./ред. проф. (директор на Институтот)

д-р Лидија Тантуровска, н. сов./ред. проф. (претседател на Одборот)

д-р Борче Арсов, в. н. сор./вонр. проф. (секретар)

д-р Катица Трајкова, н. сов./ред. проф.

д-р Весна Костовска, в. н. сор./вонр. проф.

д-р Снежана Петрова-Џамбазова, в. н. сор./вонр. проф.

акад. Јан Соколовски (Вроцлав)

д-р Вера Смоле (Љубљана)

д-р Емине Инанир (Истанбул)

д-р Макеј Кавка (Краков)

д-р Ален Калајџија (Сараево)

д-р Жарко Бошњаковиќ (Нови Сад)

д-р Наталија Бороникова (Перм)

д-р Бранко Тошовиќ (Грац)

д-р Станислав Станковиќ (Косовска Митровица)

д-р Борјана Прошев-Оливер (Загреб)

Почесни членови на Меѓународниот организациски одбор

- д-р Трајко Стаматоски, н. сов.
- д-р Мито Аргировски, н. сов.
- д-р Љубица Станковска, н. сов.
- д-р Марија Коробар-Белчева, н. сов.
- д-р Димка Митева, н. сов.
- д-р Васил Дрвошанов, н. сов.
- д-р Стоја Поп-Атанасова, н. сов.

Христина АНДОНОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

pariskop@yahoo.fr

ЈАЗИЧНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНСКИОТ И БУГАРСКИОТ ЈАЗИК ВО ПОГЛЕД НА ЕВРОЛЕКТОТ

Апстракт: Како што е познато, со процесот на интегрирање во Европската Унија – преку преводот на европското законодавство на одреден национален јазик – во конкретниот случај македонскиот и бугарскиот јазик, дојде до појава на одделен социолект во јазикот, т.н. евролект. Предмет на наша анализа ќе биде евролектот во македонскиот и во бугарскиот јазик, заради правење јазична паралела во поглед на сличностите и на разликите меѓу овие два јазика.

Клучни зборови: македонски јазик, бугарски јазик, јазични паралели, евролект.

Лидија АРИЗАНКОВСКА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
larizankovska@yahoo.com

Македонка ДОДЕВСКА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
makedonkadodevska@yahoo.com

ИМЕНСКИТЕ ДЕРИВАТИ СО СУФИКСОТ -АР ВО ОБРАТНИОТ РЕЧНИК НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНАТА УПОТРЕБА ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Апстракт: Појдовниот корпус за истражување го сочинуваат именските деривати на -ар во Обратниот речник на македонскиот јазик. Предмет на анализа се именските деривати образувани со суфиксот -ар, разгледувани од зборообразувачки аспект, од нивната семантичка интерпретација, од нивната употреба по одделни функционални стилови, како и од нивната употреба во македонскиот стандарден јазик. Предвид се земени примери на именски деривати коишто често се употребувани од денешен аспект, но воедно и претставуваат дел од богатата словенска и македонска лексика.

Клучни зборови: зборообразување, именски деривати, Обратен речник на македонскиот јазик, функционални стилови, македонски стандарден јазик.

Борче АРСОВ

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

borcea@imj.ukim.edu.mk

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ – НАСТАВА ВО ЖИВО НАСПРЕМА НАСТАВА НА ДАЛЕЧИНА (ИСКУСТВА, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ)

Апстракт: Во услови на пандемија, во глобални рамки, наставата на далечина за рекордно време стана единствениот, а воедно и најпрактичниот начин за непречено одржување на наставата на сите нивоа од образованието.

Во трудов се претставани искуствата на авторот, како професор по македонски јазик како странски, и тоа на Летната школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, РС Македонија и на Државниот универзитет во Аризона, САД. Во анализата се вклучени искуствата од годинешните ангажмани на авторот, односно од наставата по македонски јазик како странски одржана на далечина (онлајн), во споредба со искуствата од наставата одржана во живо минатата година – во двата случаја се анализира работата во рамките на двете погоре споменати институции.

Претставени се не само согледувањата на професорот, предизвиците со кои тој се соочувал и перспективите на предавањето на македонскиот јазик како странски туку и размислувањата на неговите слушатели, врз основа на однапред спроведената анкета.

Клучни зборови: македонски јазик како странски, настава во живо, настава на далечина, онлајн настава, искуства.

Тодорка БАЛОВА

Македонски народен театар, Скопје

lektormnt@yahoo.com

ГОВОРОТ – ИМАНЕНТНА КАРАКТЕРИСТИКА НА ЛИКОТ

Апстракт: Предмет на интерес во овој труд е говорот на книжевниот лик како негова иманентна (стилистика) карактеристика. Ликовите во книжевното/театарското уметничко дело авторот ни ги профилира и преку говорната карактеризација, користејќи разни јазични средства. На тој начин читателите ги перципираат/декодираат и нив, но и контекстот (не само естетички) во кој тие се имплементирани. Во случајот постапката е применета врз книжевниот корпус од романот *Маџун* од Влада Урошевиќ (2018), при што истражувањето е насочено на говорниот корпус на два лика кои, во рамките на актанцијалниот модел на самиот роман меѓусебно се сопоставуваат: Детето (внатре) и Али бен Али (надвор). Методолошката постапка тргнува од констатацијата дека (...) *секое ново дело носи — така да се каже — неизнајт јазик, јазик што треба да се декодира, да се открие значењето на зборовите уште пред да се употреби во него* (Минова-Ѓуркова, 2003: 235).

Клучни зборови: говор, стилистика, јазични средства, уметничко дело.

Елизабета БАНДИЛОВСКА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“ – Скопје
beti.bandilovska@gmail.com

БОИТЕ ВО ЈАЗИКОТ НА ПОЕЗИЈАТА

Апстракт: Боите како јазични и вонјазични елементи се дел од нашиот физички и мисловен живот, од нашата лична и колективна култура, од нашиот јазичен израз. Честопати пишаниот јазик ја чувствува потребата од стилско или метафорично „обојување“ на зборовите за да се постигне поголема експресивност, но и многузначна содржајност во толкувањето на исказот. Ова особено е забележливо во поетскиот јазичен израз т.е. при пренесувањето на поетската мисла, која, ослободена од стегите на строгата значенска дефинираност, може да ги прима сите облици на ширење на значенската структура. Токму таа широчина на боите како јазични елементи ќе биде предмет на анализа во овој труд преку разгледување на поетскиот исказ на одделни македонски автори.

Клучни зборови: бои, метафора, значење, поезија.

Елени БУЖАРОВСКА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
elenibuzarovska@t.mk

Лилјана МИТКОВСКА

АУЕ-ФОН универзитет, Скопје
liljana55@yahoo.com, liljana.mitkovska@fon.edu.mk

НЕМАРКИРАНА ПРОМЕНА НА ВАЛЕНЦИЈАТА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ГЛАГОЛИ

Апстракт: Во оваа статија се разгледуваат македонските глаголи кои може да се употребат во различни синтаксички структури без тоа да се сигнализира со некој граматички маркер. Ваквата промена на глаголската валенција е важна типолошка особина на македонскиот јазик, со која се издвојува од другите словенски јзици. Тоа е забележано уште од Конески во *Граматика на македонскиот литературен јазик* и подоцна кај други автори (Спасов 1981, Корубин 1990, Минова-Ѓуркова 2000, Тополињска 1995). Во ова истражување ги испитуваме тенденциите во современиот стандардно-колоквијален јазик. Околу 100 забележани глаголи се анализираат од синтаксичко-семантички аспект, за да се утврди дали постојат некои закономерности. Анализата се базира на класификации предложени во поновите истражувања во рамките на типолошката лингвистика (Letuchiy 2009, Kehayov 2014). Поради спецификата, испитувањето на оваа особина на македонскиот јазик може да даде придонес во расветлувањето на проблематиката за валенциските промени кај глаголите од типолошки аспект.

Клучни зборови: валенција, преодност, аргументска структура, каузација, транзитивизација.

Снежана ВЕЛКОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

snelkovska@yahoo.com

**БИБЛИСКИТЕ ФРАЗЕОЛОШКИ ИЗРАЗИ КАЈ МАРКО ЦЕПЕНКОВ
(ПОСВЕТЕНО НА 100 ГОДИШНИНАТА ОД СМРТТА)**

Апстракт: Во рефератот ќе бидат разгледани библиските ФИ во приказните на М. Цепенков. Творештвото на Цепенков претставува своевидна народна Библија. Цепенков на свој начин ја прераскажува Библијата давајќи свој печат на случувањата опишани во Библијата. Се среќаваат многу оригинални фразеолошки библиски изрази, но и модифицирани во духот на народното творештво.

Клучни зборови: фразеологија, библизми, Марко Цепенков.

Снежана ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

venovskas@yahoo.com

**ПРИЛОГ КОН ПРОУЧУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ НА
СОЦИЈАЛНАТА МРЕЖА ФЕЈСБУК
(КОН ГЕВГЕЛИСКИОТ ВО „ЛАФУМ ГЕВГЕЛИСКИ И ИЧ НЕ СЕ ЗАМАРУМ“)**

Апстракт: Употребата на македонскиот јазик на интернет, одделно на социјалните мрежи, покажува една разноликост преку пројава на различни функционални стилови. Интернетот овозможи да нема граници во комуникациите и комуникацијата да се движи 24/7, наедно без просторно ограничување. Тоа остава простор за истражување на македонскиот јазик и македонските дијалекти во и надвор од официјалните граници на државата, на различни континенти и од родени зборувачи што живеат надвор од Македонија. Посебен дел за истражување е употребата на македонските дијалекти, особено на социјалните мрежи. Фејсбук, според истражувањата, се смета за најраспространета мрежа кога станува збор за употребата македонскиот јазик. Овде правиме еден преглед на употребата на гевгелискиот говор на страницата „Лафум гевгелиски и ич не се замарум“.

Клучни зборови: македонски јазик, социјални мрежи, Фејсбук, македонски дијалекти, гевгелиски говор.

Бранислав ГЕРАЗОВ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ФЕИТ, Скопје

gerazov@feit.ukim.edu.mk

Веселинка ЛАБРОСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

labroska_v@yahoo.com

Ирена САВИЦКА

Instytut Slawistyki PAN, Warszawa

irsawicka@gmail.com

АНАЛИЗА НА ФОНОТАКТИКАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ПИШАН И ГОВОРЕН ЈАЗИК

Апстракт: Статистичката застапеност и „впареност“ на гласовите во македонскиот јазик е интересна како од лингвистички аспект така и од аспект на говорните технологии. Лингвистички таа може да послужи за утврдување на правилата на фонотактиката во македонскиот јазик и негова компаративна анализа во спектарот на другите светски јазици. Во говорните технологии таа може да се искористи при дизајнот на системите за синтеза на говор кои се базираат на двогласи. Во овој труд ги презентираме резултатите од анализата на застапеноста на буквите во пишаниот стандарден македонски јазик и гласовите во говорниот стандарден македонски јазик. Посебно внимание во нашата анализа посветуваме на надоврзувањето на буквите и гласовите, односно кои букви и гласови вообичаено следат по секој од нив. Анализата се базира на репрезентативен корпус на македонски прозни дела.

Клучни зборови: фонотактика, текст, статистика, двогласи, анализа.

Сашка ГРУЈОВСКА-МИЛАНОВА
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
grujovskasashka@gmail.com

**ЗА ПОГОВОРКИТЕ И ПОСЛОВИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО
ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК СО КОМПОНЕНТИТЕ *ДОМА* И *НАДВОР*, ОДНОСНО
ZUHAUSE И *DRAUßEN***

Апстракт: Во трудот се разгледуваат поговорките и пословиците во македонскиот јазик со компонентите *дома* и *надвор*, од една страна, и поговорките и пословиците во германскиот јазик со компонентите *zuhause* и *draußen*, од друга страна. Се анализира степенот на еквивалентност меѓу овие поговорки и пословици во двата јазика. За поговорките и пословиците со нулта еквивалентност наведен е соодветен превод или опис на дејството. Дополнително, се разгледува можноста за варијација на одредени компоненти во рамките на овие поговорки и пословици.

Клучни зборови: поговорки, пословици, еквивалентност, варијација.

Светлана ДАВКОВА-ЃОРГИЕВА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

davkovas@yahoo.com

ЛЕКСЕМИТЕ СО ЗНАЧЕЊЕ *КОЛБАСИ* ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ

Апстракт: Врз основа на дијалектен материјал во овој прилог се анализираат називите со кои се именуваат ‘полнети црева со дробено свинско месо и после сушени’. Истражувањето и картографираниот дијалектен материјал покажуваат употреба на називите *колбаси*, *луканици* и *суџуци* на македонскиот ареал. Притоа впечатливо е формирањето на еден поголем и два помали островски ареали каде има самостојна употреба на односните називи. Но очигледна е и напоредна употреба од два, или три називи во одделни пунктови кои го делат истото значење. Покрај ареалната слика на односните називи даваме и етимолошки толкувања, а ја регистрираме и наивната застапеност во македонскиот стандарден јазик.

Клучни зборови: македонски дијалекти, ареална лингвистика, етимолошки толкувања, современ јазик.

Кристина ДИМОВСКА

Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје

amato.maya@gmail.com

ПОГОВОРКИ И ПОСЛОВИЦИ СО ЗБОРОВИТЕ ‘КУЌА’ И ‘ДОМ’

Апстракт: Трудот дава современо разбирање и толкување на некои пословици и поговорки запишани, главно, од Харалампие Поленаковиќ и Кирил Пенушлиски, коишто се однесуваат на именките ‘куќа’ и ‘дом’. Толкувањето се темели на светската пандемија, којашто ги зафати сите сфери на човековото живеење и функционирање во современиот свет, но и на влијанието коешто потенцијалната економска криза го имаше и ќе го има врз семејствата, од економски аспект.

Именките ‘куќа’ и ‘дом’ беа избрани како најсоодветни поради тоа што на телевизиските екрани, за време на вестите, рекламите, филмовите, како и на различните веб-портали и форуми („Редит“), се потенцираше „останувањето дома“ (да се остане дома, во домот или во куќата).

Во текстот, именките ‘дом’ и ‘куќа’ се анализирани во посовремен контекст како своевидно „наметнато“ засолниште/заштита од пандемијата, но истовремено се поттикнува прашањето за изолацијата, самоизолацијата и нивното влијание врз човекот како инхерентно социјално суштество.

Клучни зборови: дом, дома, куќа, светска пандемија, интернет.

Олгица ДОДЕВСКА-МИХАЈЛОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

olgicadodo@yahoo.com

МАКЕДОНСКАТА ФРАЗЕОЛОГИЈА ВО ДИЈАЛЕКТНИТЕ ТЕКСТОВИ

Апстракт: За потребите на оваа тема се користени македонските дијалектолошки трудови, главно монографските изданија на Институтот за македонски јазик кои имаат изворни дијалектни записи. Наша цел е да претставиме во кој обем се среќаваат фразеолошките изрази во дијалектните текстови и кои типови се јавуваат како најкарактеристични во ексцерпираниот корпус. Овој труд го замисливме како скроман вовед во македонската дијалектна фразеологија, област што заслужува проектни рамки со работни тимови за собирање теренска граѓа за рамномерно и репрезентативно претставување на одделните говорни подрачја.

Клучни зборови: македонска фразеологија, дијалектни текстови, говор, фразеолошки изрази.

Васил ДРВОШАНОВ

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

vasildrvoshanov@yahoo.com

НАЗИВИТЕ НА *ЈАЗОЛОТ* ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ

Апстракт: Во рефератот, врз основа на дијалектен материјал од картотеката за проектот „Македонски дијалектен атлас“ при Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, се разгледуваат називите на ’јазолот, делот каде што е врзано јажето‘ од тематското подрачје *џрансиорџи* и *комуникација* во македонските говори по методологијата на ареалната лингвистика. Авторот ја претставува распространетоста на дијалектните називи на *јазолоџи* и на нивните разновидности на сета македонската јазична територија, при што забележува дека при именувањето на *јазолоџи* се среќаваат повеќе од дваесет називи. Во написот се врши проверка на сите дијалектни називи и на нивните разновидности во македонските лексикографски трудови од аспект на нивната застапеност и од гледна точка на нивното значење. Освен тоа, авторот дава неопходни етимолошки толкувања за сите дијалектни називи на *јазолоџи* и констатира дека на македонскиот дијалектен ареал доминираат македонските наследени зборови, особено стандардизираниот назив *јазол* со многубројните свои разновидности, наспрема називите од туѓо потекло.

Клучни зборови: *јазол*, називи, македонски говори, речници, македонски јазик.

Виолета ЈАНУШЕВА

Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола

Педагошки факултет – Битола

violetajanuseva@gmail.com

Марија СТОЈАНОСКА

Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола

Педагошки факултет – Битола

marija.stojanoska10@yahoo.com

ОДНАДВОР – ДОМА: НОВИТЕ ЗБОРОВИ (НЕОЛОГИЗМИТЕ) ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Апстракт: Имајќи ги предвид актуелните случувања со светската пандемија, која се рефлектира во сите сфери на човековото живеење и дејствување, и актуелната дихотомија дома – надвор, во овој труд се актуализира обратната релација, односно се претставува дихотомијата еднадвор – дома, во смисла на начинот на кој новите зборови навлегуваат или се создаваат во македонскиот јазик. Оттука, целта на трудот е да ги испита новите зборови (неологизмите) во македонскиот јазик и да укаже на импликациите од нив на сите јазични рамништа. Истражувањето е квалитативно и има описен карактер. Корпусот го претставуваат новите зборови засведочени во голем број електронски новинарски статии во периодот од декември 2019 г. до август 2020 г. Од методите за обработка на податоците и за донесување на заклучоците се користат анализа, синтеза и споредба. Резултатите од истражувањето покажуваат дека една крајно негативна масовна појава доведува до промени во јазичниот систем на сите рамништа и истовремено обезбедува значајни и нови податоци за начинот на кој неологизмите навлегуваат или се создаваат во македонскиот јазик.

Клучни зборови: пандемија, неологизми, македонски јазик.

Барбара ЈАРИШ-МАРКАЈ

Институт за словенска филологија
Универзитет „Адам Мицкјевич“, Познањ
barbara_jarysz@op.pl, bj10190@amu.edu.pl

**ПРОУЧУВАЊЕ НА НАСТАВАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО
СТРАНСКИ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „АДАМ МИЦКЈЕВИЧ“ ВО ПОЗНАЊ,
ПОЛСКА**

Апстракт: Институтот за словенска филологија е научно-дидактичка единица што влегува во состав на Факултетот за полска и класична филологија при Универзитетот „Адам Мицкјевич“ во Познањ. Главното истражувачко поле на интерес на Институтот се студиите од областа на литературата, јазикот и културата од средноевропскиот, западниот и јужнословенскиот културен простор. Во Институтот меѓу другите студии од прв и од втор циклус е и уникатната насока *балканистика*, каде што студентите имаат можност да научат еден словенски и еден несловенски јазик од балканскиот регион. Скоро сите групи имаат македонски јазик. Ја завршив балканистиката со македонски и албански јазик, и ги предавам овие јазици во Институтот на групите за почетници. Би сакала да ги споделам своите размислувања за учење македонски јазик од перспектива на студент и од перспектива на наставник. Што е најтешкото во македонската граматика за Полјаците? Кои материјали ги користиме на час? Како изгледа далечинското учење?

Клучни зборови: македонски јазик, глотодидактика, странски јазик, балканистика.

Елена ЈОВАНОВА-ГРУЈОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

elenajovanovagrujovska@yahoo.com

Весна КОСТОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

vesnakostovska63@gmail.com

СЛОЖЕНКИТЕ ВО ПОЕЗИЈАТА НА ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ

Апстракт: Во поетскиот израз на Петре М. Андреевски најзастапени се зборообразувачките модели што се дел од стандардниот македонски јазик. Во овој текст правиме формално-структурен пресек на сложенките во неговата поезија што припаѓаат на стандардниот, дијалектниот и разговорниот јазик. Сложенките се класифицираат според зборовните групи, а потоа според сврзувачките елементи, според меѓусебниот однос на компонентите и според семантичкото диференцирање.

Клучни зборови: сложенки, зборообразување, зборообразувачки морфемии, семантика.

Далибор ЈОВАНОВСКИ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Филозофски факултет, Скопје

dalibor@fzf.ukim.edu.mk

Људмил СПАСОВ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје

ljspasov@ukim.edu.mk

ДЕМОКРАТИЈАТА И САМООПРЕДЕЛУВАЊЕТО. МАКЕДОНСКИТЕ ЕМИГРАНТИ ВО САД НА ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК

Апстракт: Кон крајот на 19 и почетокот на 20 век, заради лошата состојба во Османлиската империја, од Македонија започнал еден емигрантски бран, кој станал интересен не само заради економските, политичките и социјалните причини кои биле двигатели на емигрирањето, туку заради фактот што за прв пат дел од емигрантите започнале да ја искажуваат својата македонска народносна (етничка) посебност. Тоа може да го забележиме во американските службени документи. Македонските емигранти имале можност, заради американската демократија слободно да го изразат својот идентитет и да се искажат како Македонци кои говорат македонски јазик, кој тогаш не бил кодифициран и не бил признат ниту во Османлиската империја, ниту пак од страна на соседите и лингвистиката. Мошне интересно е да се забележи дека и во американските весници, но и книги од овој период се говори за дел од емигрантите како за Македонци, без истите да се поврзат со Бугарите или пак со Грците. Истото се однесува и за македонскиот јазик. Ова е сериозен аргумент за нашата посебност, која е негирана и денес. Тоа се должи на демократијата во САД, каде што секој имал право да се изрази, така како што сакал.

Клучни зборови: емигранти, Македонци, идентитет, јазик.

Мери ЈОСИФОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

merijosifovska@yahoo.com

ЗА СОПСТВЕНИТЕ ИМИЊА ВО ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СКОПЈЕ ТЕНКЈУ“ ОД БОРЧЕ БОКИ ТРАЈКОВСКИ „ЗВАНИ“ БУРГИЈА

Апстракт: Предмет на оваа статија е збирката староскопски раскази од авторот Борче Боки Трајковски „звани“ Бургија, којашто е посветена на Скопје и скопјани преку педесет мошне интересни раскази. Во неговото нараторство провејува ставот дека сопствената меморија, како и сопствената моќ и перцептивност за паметење се основата за сечие етничко самоспознавање. Затоа, не секој жител на Скопје може да се нарече скопјанец, без оглед на неговото поколениско битисување во овој град. Според авторот, скопјанец си кога дишеш преку порите на овој град, кога Скопје го доживуваш како најубаво место и во најтешките моменти и кога знаеш тие чувства безрезервно да ги споделиш со своите сограѓани.

Она што ме привлече во оваа збирка, секако, е изворниот скопски говор, како и стилот на кој авторот ги раскажува старите скопски приказни. Во нив се спомнуваат старите скопски маала, како и веќе подзаборавените микротопоними од различен тип (урбаноними, хрематоними, ходоними итн.).

Во изборот на антропоними авторот нуди интересен репертоар од прекари, коишто и мене ми се делумно познати.

Несомнено, оваа збирка е интересно четиво и за дијалектолозите, затоа што во него е зачуван стариот скопски говор со сите свои специфичности, коишто полека се губат како резултат на масовните миграции кон нашиот главен град.

Клучни зборови: ономастика, стилистика, сопствени имиња, скопски говор.

Бобан КАРАПЕЈОВСКИ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
karapejovski@flf.ukim.edu.mk

Марија ПАНДЕВА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје
marijapandeva1994@gmail.com

ПРИМЕНАТА НА НЕКОИ СОВРЕМЕНИ ЛИНГВИСТИЧКИ ТЕОРИИ ВО ГРАМАТИЧКИТЕ ПРОУЧУВАЊА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК – ОПРЕДЕЛЕНОСТ И МОДАЛНОСТ

Апстракт: Тргувајќи од сфаќањето на граматичките категории како „класа/група граматички значења, кои во себе спојуваат различни формални единици, кои се наоѓаат во однос на единство на најопштото апстрактно значење, и се наоѓаат во однос на противопоставеност на исто така апстрактни, поспецифични значења“ (Шведова 1979), а имајќи го предвид и тврдењето на Лифанов (1999) дека „во граматиката терминот ‘граматичка категорија’ е јадро, па затоа нејзината анализа има примарно место во изучувањето на граматичкиот строеж на јазикот“, се осврнуваме на поместувањата во дефинирањето на граматичките категории *определеност* и *модалност* и можната нова призма на која би се подложиле македонските ексерпти, применувајќи ги ваквите дефинирања во современата лингвистика. Под современа лингвистика го подразбираме периодот на втората половина на 20 и првата на 21 век, особено пристапите што се појавуваат по првото издание на Граматиката од Конески, кои не се нужно непознати и непримените во македонската лингвистичка средина, но нивната апликација била спорадична или само во одделни стручни/научни монографии или соопштенија.

Клучни зборови: лингвистички теории, 20-21 век, граматички категории, модалност, определеност.

Љубица КАРДАЛЕСКА-РАДОЈКОВА
Универзитет АУЕ ФОН, Скопје
kardaleska.ljubica@gmail.com

ОСОБЕНОСТИТЕ НА ЈАЗИЧНОТ ИЗРАЗ КАЈ МЛАДИТЕ ВО ДИГИТАЛНИОТ СВЕТ

Апстракт: Продорот на новите медиуми претставува своевидна нова ера, а преку доминантната улога на интернетот како глобален простор таа се одразува во комуникацијата и во јазикот што младите го користат на социјалните мрежи.

Забележаните промени во форма на јазични иновации се резултат на когнитивни процеси, аналогича, семантичко нагласување, потреба за економизирање на изразот, влијание од идиолектот на поединци кои уживаат популарност кај тинејџерската популација и др.

Ова истражување е насочено кон проучувањето на карактеристиките на јазичното изразување на младите на социјалните мрежи. Јазичните средства се употребуваат на начин, којшто резултира во посебен стилски хибрид, со особини на неформален говор оддалечен од јазичниот стандард. Се наметнуваат прашања за можните влијанија, како и за степенот на познавање на мајчиниот јазик и неговите изразни можности.

Клучни зборови: социјални медиуми, јазични иновации, редуциран израз, стандарден јазик.

Лилјана МАКАРИЈОСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

makarijoska@yahoo.com

Бисера ПAVЛЕСКА-ГЕОРГИЕВСКА

НБРМ, Отсек за издавачки работи, Скопје

bisera_pavleska@yahoo.com

ЈАЗИЧНО-СТИЛСКИ МАРКИРАНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ВО ДЕЛАТА НА ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ

Апстракт: Делата на Драги Михајловски потврдуваат дека тој е автор што верува во моќта на зборот, зашто „тоа што може зборот, никој не може“, па токму затоа нудат интересен материјал за стилското раслојување на богатата македонска лексика, како и за улогата на фразеолошките изрази во јазичниот израз. Предмет на нашиот интерес се: архаизмите, црковнословенизмите, турцизмите, дијалектизмите, како и фразеолошките изрази коишто стилски го обојуваат авторовиот израз. Црковнословенизмите се вклопуваат во јасно обмислениот избор на стилско-изразните средства, на пр.: *џаџоли, двери, иновереџ, обџиџел, овоџлоџи, џасџиво, џлоџи, џохоџен, џрелесџен, џришесџивие, смерен*, а исто така и образувањата со суфиксите -ние, -ие: *желание, џриказание, скончание, унижение, крвоџочие, нередие, џредисџовие*, бессуфиксните именки: *дџви, неврати, навесџи, џокор, џривид, сџтрад*, сложенките: *џлаџонаклоно, џлаџоречиво, боџобоџазен, боџоџоџодно, велелеџен, мудроџлаџолив, рамноанџелен, славносно и др.* Свесен стилистички пристап претставува и употребата на турцизмите, на пр.: *анџар, басамак, баскиџа, џазда, зимбил, зулум, зуџумосан, нурум, мариџфеџи, сураџи, џаџиџа, ферман, чешиџи-џенџере, чџкмак, чинџен, шеџџан*, образувањата со суфиксите -џиџа: *инџтересџиџа, корџаџиџа, караколџиџа, ниџанџиџа*, -лак: *баџлакџилак, џросџоџиџилак* и др. Дијалектната лексика придонесува за поголема изразност и посоодветно пренесување на атмосферата, карактерот на ликовите и сл.: *вџоџи, заџуџено, џувка, омаџури, џансури, саџкали, сечко, џаџар*.

Михајловски со голема умешност ги вградува во својот израз и фразеолошките изрази, за постигнување сликовитост, експресивност и живост на раскажувањето, и тоа покрај стандардните (честопати со модификации и трансформации во составот) и дијалектните најчесто од неговиот роден, битолски говор: *им џаџнала сеџираџи во мџоџи; оџ уџи сокол; немал џиџо да џрави џа си џи џеџал деџаџи; оџаџ си џо ваџи џарџеџи џеџок џраџски леб; им фаџа менџеџи; во неол час; оџ номо наџвор; на даенио коџ не му се џулиџи в заџи; сиџиџе оџаџи, а џоџи џерсене; оџи џо волџиџиџе; ке си џо џаџаше бруџиџо; џаџ си џо џаџиџо.*

Клучни зборови: лексика, турцизми, црковнословенизми, дијалектизми, фразеолошки изрази.

Лилјана МАКАРИЈОСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

makarijoska@yahoo.com

Мери ЦУБАЛЕВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

m.cubalevska@yahoo.com

ЛЕКСИЧКИТЕ ОСОБЕНОСТИ ВО РОМАНИТЕ НА КИЦА КОЛБЕ

Апстракт: Кица Колбе се вбројува во современите македонски прозаисти кои се посветуваат на егејската тема, на „животот бегалски“ со сите таги и страдања. Автор е на романите: „Снегот во Казабланка“, „Жените Гаврилови“, „Земја на бегалци“, а предмет на нашиот интерес е лексичкиот подбор во нејзините романи. Во литературната критика се посочува употребата на безброј „волшебни“ зборови од „она време“, чие значење едноставно маѓепсува: *џель, чуйка, кандиса, завјаса*, но и кованиците „како доказ за еден високо софистициран стил“ на авторката. Колбе особено ги истакнува зборовите од егејските говори, за да бидат „бележити во течението на текстот“, како траги и проблесоци од говорот на тие за кои раскажува, „откинати парчиња од целината на бегалскиот егејски говор“: *вџесен, врнаватије, се ѓурѓа, ѓурѓашка, закрли, зацели, јаска, кашеј, наљумби, обноска, осунватије, ѓљачки, ѓули, расѓади, ѓѓуфка, чуйка* и др., употребува и архаична лексика, црковнословенизми: *бдение, благовешѓение, благодати, благодаријатиен, благодухание, боѓослов, велик, ѓорешѓи, двер, исцелиѓиелен, красотиа, криѓиение, миновено, мирносица, мироѓочив, небески, неземски, оѓец, оѓќровение, ѓаѓешестѓвие, ѓисание, ѓоѓребение, ѓоклонение, ѓреѓрешение, ѓричестѓ, реч, сѓасение, сѓрадание, униние, услиша*, турцизми: *баѓали, ѓајле, демек, дикаѓи, ѓљач, муабетѓи, мурафетѓи, ниетѓи, саатѓи, сеир, серѓи, сој, ѓабиетѓи, фајде, чаре* и др. Во нејзиниот јазичен израз се вткаени и новообразувања, на пр. ретките, авторски сложенки: *беѓалскодеѓски, домавраќање, домаосѓанати, еѓејскобеѓалски, земјобеѓалски, свездовидо, никадеѓриѓагносѓи, радосѓаѓа, ѓаѓојаѓ* и др.

Клучни зборови: македонска литература, лексика, дијалектизми, црковнословенизми, турцизми.

Виолета НИКОЛОВСКА

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Факултет за образовни науки, Штип

violeta.nikolovska@ugd.edu.mk

КОНЦЕПТИТЕ *ДОМА* И *ГРАНИЦА* ОД СЕМАНТИЧКИ, СОЦИОЛОШКИ И АКСИОЛОШКИ АСПЕКТ

Апстракт: Темата на рефератот ќе ги обработи концептите *дома*, *надвор*, *граница* и *дистанца* во еден исклучителен период на карантинската криза предизвикана од вирусот Ковид 19. Концептите ќе бидат анализирани од семантички, социолошки (доколку е потребно) и аксиолошки пристап. Акцентот ќе биде на контрастот што го донесува концептот *дома*, наспрема концептите *надвор* и *граница*; од друга страна ќе се занимаваме и со поимот *дистанца*, која во времето на епидемијата доби контрадикторни значења. Што е блиску, што е далеку? Каков е контактот и кога не е физички? Одговорите на овие прашања во услови на пандемија со постоење на виртуелни контакти сметаме дека ќе бидат многу интересни.

Клучни зборови: пандемија, дистанца, дома, надвор, граница.

Андријана ПАВЛОВА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
andrijana_pavlova@yahoo.com

УЛОГАТА И ПРИМЕНАТА НА ХУМОРОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК (СО ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ВТОР/СТРАНСКИ)

Апстракт: Хуморот е значаен елемент во нашето секојдневно општење. Тој е моќно комуникациско средство со кое се служиме за постигнување одредени цели. Во зависност од тоа со каква цел и како се употребува, хуморот може да има и позитивни и негативни ефекти. Позитивни ефекти се: поттикнување смеа и благопријатни емоции, создавање позитивна и опуштена атмосфера, намалување на стресот и на анксиозноста, спречување и решавање на конфликтите, влевање доверба, зацврстување на односите меѓу соговорниците итн. Од тој аспект, хуморот може да биде корисна алатка и во наставата. Во овој труд ќе говориме за улогата, примената и за застапеноста на хуморот во наставата по странски јазик. Ќе се осврнеме на придобивките (но и на недостатоците и на опасностите) од примената на хумор во наставата по странски јазик, на видовите хумор, на начинот на користење хумор во наставата итн. Покрај општиот преглед на функцијата на хуморот во наставата по странски јазик, ќе споделиме и лично искуство и свои ставови во однос на неговата примена во наставата по македонски јазик како странски. Во контекст на тоа, ќе направиме краток осврт кон застапеноста на хуморот во учебниците по македонски јазик како странски (*Македонски без со мака, Добре дојдовите на македонски, Зборувајте ли македонски, Божилак, Тешкојто, Лозје, Злајковрв, Македонски јазик како странски, Macedonian: A Course for Beginning and Intermediate Students*), а ќе бидат разгледани и учебници по македонски јазик за учениците од другите заедници (македонски како втор јазик).

Клучни зборови: хумор, настава, македонски јазик како втор/странски јазик, учебници, активности.

Димитар ПАНДЕВ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје

d.pandev@flf.ukim.edu.mk

СТИЛСКИТЕ СИНТЕЗИ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ (МЕЃУ ТЕОРИЈАТА ЗА ФУНКЦИОНАЛНИТЕ СТИЛОВИ И ЈАЗИКОТВОРЕЧКАТА ДЕЈНОСТ)

Апстракт: Во лингвистиката на Конески, особено во неговите проучувања на современиот македонски јазик, кои недвосмислено се составен дел на неговите истражувања во областа во историјата на македонскиот литературен јазик, од најсуштествена важност, бездруго, е теоријата на стилски синтези, која по однос на развојот на литературните јазици, според Конески, хиерархиски се издигнува над теоријата за улогата на јазикот/јазиците со престиж во оформувањето на литературниот јазик. Оваа теза Конески ја илустрира врз соодветен материјал од развојот на рускиот јазик и јасно ја потврдува преку својата јазикотворечка дејност.

Клучни зборови: функционален стил, стилска синтеза, јазикотворечка дејност.

Лилјана ПАНДЕВА
Агенција за примена на јазикот, Скопје
liljanapandeva@gmail.com

ЈАЗИКОТ НА СТИЛОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ПОЕТИ ВО АВСТРАЛИЈА

Апстракт: Во рефератот се разгледува јазикот и стилот на македонските поети, членови на литературните клубови „Григор Прличев“ и „Ванчо Николески“ во Австралија кои активно творат и објавуваат на македонски јазик во списанија, антологии и во одделни книги поезија.

Клучни зборови: јазик, стил, архаизми, дијалектизми.

Снежана ПЕТРОВА-ЦАМБАЗОВА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

snpetrova@yahoo.com

АНАЛИТИЗМОТ И ПРАВОПИСНИТЕ ПРАВИЛА

Апстракт: Во рефератот ќе стане збор за правописните правила и нивната промена под влијание на аналитизмот како процес однатре, но и како влијание од англискиот врз македонскиот јазик. Сведоци сме на избегнување на сигнализацијата при групирањето на зборовите во една именска група и нивно несоодветно поврзување (без предлози, сврзници, други изрази и без црти и цртички).

Клучни зборови: правопис, аналитизам, црта, цртичка, именска група.

Славица ПЕТРОВСКА-ЃОРЃЕВСКА
Меѓународен универзитет „Визион“, Гостивар
Универзитет во Тетово
petrovskaslavica@yahoo.com

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИЦИ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ СТРАНСКИТЕ СТУДЕНТИТЕ ВО МАКЕДОНСКИТЕ УНИВЕРЗИТЕТИ

Апстракт: Предмет на анализа во овој труд е афирмацијата и поуларизацијата на македонскиот јазик како примарна алка за културен развој преку неговото изучување од страна на странските студенти во македонските универзитети. Потребата и желбата за изучување на македонскиот јазик како странски јазик со себе носи и дополнителни проблеми и предизвици како за студентите, така и за професорите. Еден од клучните фактори за развој на интеркултурен дијалог меѓу народите е меѓусебното спознавање на културните обележја и јазици. Македонскиот јазик според бројот на говорители спаѓа во групата на т.н. мали јазици, паралелно со тоа и неговото изучување како странски јазик е доста мало. Затоа се потребни големи заложби во образовниот систем преку кои ќе се подигне желбата за неговото изучување. Странските студенти во нашата држава претставуваат значаен фактор за негова популаризација, а воочување на проблемите и предизвиците со кои се соочуваат при неговото изучување треба да се сфатат доста сериозно. Затоа неминовна е потребата да им се понуди квалитетен образовен модел адекватен на барањата на современото општество.

Клучни зборови: македонски јазик, странски јазик, афирмација, културни обележја.

Катерина ПЕТРОВСКА-КУЗМАНОВА
Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје
kpkuzmanov@yahoo.com

ИСТРАЖУВАЊЕ НА БИЛИНГВАЛНОТО РАСКАЖУВАЊЕ НА ПРИКАЗНИТЕ

Апстракт: Врз база на богатиот фолклорен материјал од теренските истражувања во Институтот за фолклор, во текстот ќе се задржиме на раскажувањето на приказни од страна на билингвалните раскажувачи. Во истражувањето на фолклорот, како комуникациски процес што се одвива меѓу раскажувачот и слушателите (публиката), неминовно се отвора прашањето за местото и улогата на раскажувачите во народната култура. Во текстот ќе бидат претствени досегашните истражувања на билингвалните раскажувачи, но исто така вниманието ќе биде насочено кон репертоарот на двојазичните раскажувачи, како и на нивното влијание врз богатството на приказните. Освен текстот на приказните, во истражувањето ќе биде опфатен и социокултурниот контекст во кој се раскажуваат приказните.

Клучни зборови: приказни, билингвално раскажување, теренски материјали, народна култура, социокултурен контекст.

Петја РОГИЧ

Карл-Франценс Универзитет – Грац

Karl-Franzens-Universität Graz

Institut für Slawistik

petya.rogic@uni-graz.at

БЪЛГАРСКИ, МАКЕДОНСКИ И СРЪБСКИ ЕЗИК – ПРИЛИКИ И РАЗЛИКИ

Апстракт: Настоящата статия разглежда в първата си част някои специфични особености на световните езици и тяхната класификация. Основен акцент е поставен върху сравнението на книжовните норми на българския, македонския и сръбския език и по-специално върху тяхното изграждане, установяване и въвеждане. Представят се някои общи аспекти, но се обръща внимание и на редица специфични моменти.

Ключни зборови: български, македонски, сръбски, книжовна норма.

Марина СПАСОВСКА

Универзитет во Тетово

Филолошки факултет, Тетово

marina.spasovska@unite.edu.mk

Марина ДАНИЛОВСКА

Универзитет во Тетово

Филолошки факултет, Тетово

marina.danilovska@unite.edu.mk

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ГЛУВАРЧЕ НИЗ МАКЕДОНСКИТЕ МЕДИУМИ

Апстракт: Јазикот претставува духовно богатство за еден народ, тој е неговиот идентитет, одраз на неговата култура, па затоа секој народ треба да си го негува, цени и да го сака својот јазик.

Во услови на забрзан општествен развој, покрај лингвистиката, која како наука за јазикот има задача да ја имплементира јазичната култура во спознајната свест на единката и на колективот, огромна улога во тој поглед играат и медиумите кои заземаат важно место во општествениот живот. Предмет на интерес во нашиот труд е употребата на македонскиот стандарден јазик во електронските и во печатените медиуми, како најмасовно распространети и највлијателни врз јавното мислење. Јазикот на средствата за масовно општење бил чест предизвик за научно истражување од страна на лингвистите, за него е пишувано и говорено навистина многу, но сепак, следејќи ја ситуацијата, едноставно човек не може да остане рамнодушен на сето она што се случува со нашиот јазик. Сведоци сме на едно изобличување, на едно неконтролирано расипување на македонскиот литературен јазик. Таквата стихија, налетот на интернационализми, на англизми, на неразбирливи зборови само го разликуваат стеблото на нашето глударче (мислиме на македонскиот стандарден јазик) и го сушат неговиот корен.

Главните „виновници“ за ваквата ситуација се токму медиумите коишто имаат огромно влијание врз формирањето на јазичната свест кај граѓаните, врз нивното надоградување и дообразување. Наместо да ја доближат литературната норма до широките народни маси, тие со своите нередатирани преводи, со изместениот збороред, неправилниот акцент и со неконтролираната употреба на туѓи зборови, сè повеќе ја оддалечуваат и ја изобличуваат.

Клучни зборови: глударче, стандарден јазик, медиуми, јазична култура, англизми.

Зоран СПАСОВСКИ
zzspasovski@gmail.com

ИСТОРИСКИ РАЗВОЈ НА КАТЕГОРИЈАТА РОД ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Апстракт: Откако се дава општ опис за категоријата род, нејзината појава и начинот на кој таа се пројавува во различни јазици, во текстот се опишува распределбата на именките по род во старословенскиот јазик и нивното расколебување, фонетските промени што довеле до тоа, и потоа преосмислувањето на именките во трите денешни групи на род (машки, женски и среден).

Клучни зборови: старословенски јазик, именски основи, фонетски промени, расколебување, преосмислување.

Фани СТЕФАНОВСКА-РИСТЕСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

fanris.stef@yahoo.com

ГЛАГОЛСКАТА ПРИДАВКА ВО ФУНКЦИЈА НА ПРЕДИКАТИВЕН АТРИБУТ

Апстракт: Предикативниот атрибут, од синтаксичко-семантички аспект, истовремено остварува врска со глаголскиот предикат од една и со именскиот аргумент од друга страна. Со предикативниот атрибут се искажува нешто ново што му се припишува на именскиот референт во позиција на субјект или објект во текот на одвивање на глаголското дејство. Во функција на предикативен атрибут најчесто се јавуваат глаголски придавки кои означуваат привремена состојба, односно психичка и/или психофизичка состојба, физички карактеристики, промена на состојба и сл.

Клучни зборови: глаголска придавка, предикативен атрибут, синтакса.

Еленка СТОЕВСКА-ДЕНЧОВА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје

elenkastoevskadencova@yahoo.com

ЈАЗИЧНИОТ ИЗРАЗ НА ГОЦЕ РИСТОВСКИ

Апстракт: Во трудот ќе се осврнеме на јазичниот израз на Гоце Ристовски, автор чие творештво заслужува внимание и тоа како во врска со темата што ја обработува, со стилскокомпозициските иновации, со длабоко осмислената авторска постапка, така и во врска со одбирот на лексиката. Во оваа прилика, пред сè, ќе се задржиме на лексиката во романите: *Сè е тола вода, мој Ѓорѓија* (2010), *Врамугање во ѝустелија* (2012) и *Прејсџава* (2017). Анализата ќе покаже дека употребата на дијалектизми, турцизми, архаизми, фразеолошки изрази и сл., се поврзува со специфичноста на содржината и со пореалното опишување на времето, настаните и ликовите.

Клучни зборови: лексика, дијалектизми, турцизми, архаизми, фразеолошки изрази.

Лидија ТАНТУРОВСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

lidijatanturovska@yahoo.com

НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА – ВАЖНА КОМПОНЕНТА ПРИ УЧЕЊЕТО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ И КАКО НЕМАЈЧИН

Апстракт: Последниве децении се посветува внимание и на методиката и на методологијата на учење странски јазик. Од друга страна, јазикот, како средство за комуникација, во себе содржи вербална и невербална комуникација, за што се посветени голем број истражувања. Во нашиот труд акцентот ќе биде ставен на невербалната комуникација како нераскинлив дел при учењето македонски јазик како друг, странски, немајчин. Наша интенција е да се фрли поглед на имплементацијата на вештините во невербалната комуникација (форми, средства, различни видови: говорот на телото, слики, бои и сл.). Поткрепа за ова наоѓаме и во Заедничката европска референтна рамка (ЗЕРР) за јазиците: учење настава и оценување, на чии страници свое место наоѓа и невербалната комуникација, која се смета дека е паралингвистичка. Дополнително ќе кажеме збор-два и за „принудното“ користење невербална комуникација при општењето воопшто, како последица на актуелната ситуација.

Клучни зборови: македонски јазик, странски, немајчин, невербална комуникација, ЗЕРР.

Искра ТАСЕВСКА ХАЦИ-БОШКОВА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје

iskra.tasevska@flf.ukim.edu.mk, iskratasevska@yahoo.com

ВДОМЕНОСТА КАКО СОЦИО-КУЛТУРЕН ФЕНОМЕН ВО ПОЕЗИЈАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ АВТОРИ ОД 19 ВЕК

Апстракт: Анализирањето на поезијата на македонските автори од 19 век досега главно ги следи стереотипите кои се наследени од позитивистичкиот пристап кон делата. Сепак, дури и владејачкиот позитивизам донесе одредени придобивки во однос на исцртувањето на културолошките димензии на проблемот на вдоменоста во македонската литература од 19 век. Така, поезијата на Константин Миладинов се гледа како втемелувачка во однос на зародениот романтизам од половината на 19 век, означувајќи го пресвртот што се случи во македонската културна средина, а кој може да се согледа најдиректно преку засилениот интимизам во поезијата. Нашето истражување на проблемот на вдоменоста се однесува, од една страна, на преобликувањето на творечките доминанти кај македонските автори од средината на 19 век, но и на начинот како се прекршуваат културните обрасци во нивното творештво. Тоа значи дека текстот ќе ги преиспитува етаблираните антитези во творештвото на К. Миладинов, Р. Жинзифов, Г. Прличев и др., кои фрлаат светлина врз начинот како доминантната културна парадигма (дискурс) се храни од неприпадноста на овие автори кон него, исфрлајќи ги (иако не секогаш и нужно) кон маргините. Сето тоа оддава впечаток за поставеноста на овие автори на меѓата, која доминантниот контекст сака да ја избрише за да ја потврди својата единственост или правилност, но која од друга страна не може да се поништи токму поради тоа што е поливалентна. Целта е да се истражат скриените значења во творечкиот дискурс на авторите кои се напојувале од тековите на соседните културни традиции, без да бидат конечно повлијаени од или интегрирани во нив.

Клучни зборови: (не)вдоменост, македонска литература во 19 век, културна средина, идентитет, другост.

Катица ТОПЛИСКА-ЕВРОСКА

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

katicatopliskaevroska@yahoo.com

ОДНОСОТ ПРЕФИКСИРАНОСТ – ПОЛИСЕМАНТИЧНОСТ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК (ВРЗ ПРИМЕРИ ОД ТОЛКОВНИОТ РЕЧНИК НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК)

Апстракт: Предмет на интерес на нашиот труд е глаголската лексика со фокус на две јазични појави поврзани со неа: префиксацијата и полисемијата. Префиксирањето е еден од продуктивните начини за образување нови зборови во македонскиот јазик, а кај глаголите, тоа е една од најизразените специфики што и го одликува нашиот јазик. Полисемијата, пак, е општа лексичка појава во јазикот, но се чини повторно, е особено развиена кај глаголите и податливо пројавена низ страниците на *Толковниот речник*. Токму поради ваквиот статус на двете јазични појави во македонскиот јазик се определивме да се задржиме на односот на префиксацијата и полисемијата и секако на влијанието на префиксацијата кај глаголските лексеми во развивањето на повеќезначноста којашто е постојан и жив процес во јазикот.

Клучни зборови: македонски јазик, глагол, префиксација, полисемија, Толковен речник на македонскиот јазик.

Доца ЦВЕТКОСКА
СОСУ "Св. Кирил и Методиј", Охрид
doca.cvetkoska@yahoo.com

СТИЛСКОТО РАСЛОЈУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО МЕТОДСКА ЕДИНИЦА ВО НАСТАВАТА

Апстракт: Во оваа статија е направена анализа на способноста за раслојување на македонскиот јазик обработена како методска единица во наставата. Посебен акцент е ставен на стилското, т.е функционалното јазично раслојување. Притоа се анализирани карактеристиките и диференцијалните елементи на одделните функционални стилови во нивната сфера на употреба.

Клучни зборови: стилистика, стил, лексика и стилско раслојување.

Alen KALAJDŽIJA
Univerzitet u Sarajevu
Institut za jezik, Sarajevo
alen.kalaldzija@izj.unsa.ba

STANDARDOLOŠKA BOSNISTIKA 1990–2020: SOCIOLINGVISTIČKI, POLITIČKI I NORMATIVNI PROBLEMI

Abstract: U referatu će se raspravljati o dosadašnjim normativno-standardološkim problemima bosanskog jezika. Počevši od vremena zalaganja za priznavanje specifičnog bosanskohercegovačkog standardnojezičkog izraza u Bosni i Hercegovini i uopće varijetetskog statusa srpsko-hrvatskog jezika pa do trenutka kada bosanski jezik počinje dobijati političku podršku, njegova standardizacija tekla je postepeno, razvijajući se kao posebna oblast u okvirima bosnistike kao takve – nacionalne humanističke nauke o bosanskom jeziku i bosanskohercegovačkoj i bošnjačkoj književnosti. Razumijevajući svu složenost procesa standardizacije i jasnog prepoznavanja bosanskog jezika kao lingvističke, komunikacijske, društvene, političke, kulturne i historijske činjenice, ističe se činjenica da bosanska standardizacija, ali i procesi priznavanja, emancipacije i funkcioniranja bosanskog jezika uopće, u posljednjih 30 godina nisu tekli glatko. Međutim, i pored niza realnih problema, razumijevanje bosanske standardizacije zasniva se historijskoj distanci prema kojoj se mogu ustanoviti osnovna načela na kojima počiva navedeni proces te se mogu ustanoviti osnovni principi budućih standardoloških postupaka, zbog čega se navedena analiza pokazuje zanimljivom u kontekstu komparativne slavističke standardologije.

Keywords: bosanski jezik, norma, standardizacija, sociolingvistika, bosnistika.

Irena SAWICKA

Instytut Slawistyki PAN, Warszawa

irsawicka@gmail.com

DŁUGIE SAMOGŁOSKI W MACEDOŃSKIM JĘZYKU

Abstract: W referacie autorka rozważa możliwość wprowadzenia długich samogłosek do inwentarza fonemów samogłoskowych. Argumentacja jest oparta o analizę akustyczną - spektrogramy wykonane przy realizacji projektu Fonetyka i fonologia języka macedońskiego.

Keywords: Fonetika, język macedoński, inwentarz fonemów samogłoskowych, długie samogłoski.

Andrey N. SOBOLEV
Russian Academy of Sciences
Institute for linguistic research, St. Petersburg
sobolev@staff.uni-marburg.de

THE TORLAK DIALECT AREA

Abstract: In the broadest sense, the linguonym Torlak can be applied to a large areal complex of balkanized genetically West South Slavic dialects existing in northern districts of North Macedonia, in East and South Serbia including Kosovo and Metohija, as well as in extreme West Bulgaria. It is the native idiolect of Macedonians, Serbs, Bulgarians, Muslim Slavs, and Croats residing there. There is no endonymic or exonymic common ethnic designation for the speakers of Torlak. Despite the fact that it is not practical to contrast the terms “language” and “dialect” in Slavic linguistics, this linguonym refers to a taxonomically lower linguistic unit than the generally recognized South Slavic languages: Macedonian, Serbian, Croatian, Bulgarian and others. Due to its internal and external linguistic features as a whole, Torlak is a unique phenomenon within Slavic languages and dialects.

Keywords: Dialects of Macedonian, dialects of Serbian, dialects of Bulgarian, linguistic taxonomy.

MariaSTRYSZEWSKA

Uniwersytet Wrocławski

Instytut Filologii Słowiańskiej, Wrocław

maria.stryszewska@uwr.edu.pl

PRZYMIOTNIKI ODTOPONIMICZNE W JĘZYKU POLSKIM I MACEDOŃSKIM

Abstract: Przedmiotem mojego wystąpienia są przymiotniki od nazw własnych miejsc (lub nazw mieszkańców) w języku polskim oraz macedońskim. Cechą wspólną analizowanych derywatów w obu językach jest fakt, że łączą się niemal wyłącznie z sufiksem *-ski(-cki)* oraz jego wariantami rozszerzonymi. Oprócz tego derywacji od nazw geograficznych towarzyszy brak regularności, choć możliwe jest sformułowanie pewnych ogólnych jej zasad.

Dobór formantu (prostego lub rozszerzonego) oraz alternacje morfolonologiczne zależą przede wszystkim od czynników fonologicznych oraz pochodzenia podstawy słowotwórczej, ale także uwarunkowane są historycznie i regionalnie.

Celem referatu jest przedstawienie krótkiej charakterystyki przymiotników odtoponimicznych w języku polskim i macedońskim i próba wskazania podstawowych zbieżności i różnic w badanym zakresie. Analizie poddanych zostało 820 przymiotników w języku polskim oraz 880 w języku macedońskim. Podstawę materiałową stanowią słowniki ogólne badanych języków: *Uniwersalny słownik języka polskiego* pod redakcją S. Dubisza oraz *Толковен речник на македонски јазик* pod redakcją K. Koneskiego.

Keywords: Słowotwórstwo, przymiotniki, toponimy, nazwy geograficzne.